

Herkül Millas'ın, Azınlıkça (Gümölcine) ve Agos (İstanbul) için ALGI(LAMAK) yazısıdır.

15/10/2011

Ölüm bütün canlılar için korkutucudur, en azından rahatsızlık kaynağı bir tehdittir. İnsanların duyguları da bu alanda farklı değil. Bu korku bir içgüdüdür ve bu güdü var olmasaydı zaten hayat sürdürülemezdi. İnsanların öteki canlılardan farkı, değil kendilerinin, değil soy ve cinslerinin, değil yeryüzünün, ama güneş sisteminin de bir gün son bulacaklarını, yani öleceklerini biliyor olmalarıdır. Bu acılı bilgiyi mitoslarla dengelediler. Eskilerden bugüne insanlar ya ruhlarının ölümsüzlüğüne ve dolayısıyla hep etrafta dolanacaklarına, ya başka bir canlıda yaşayacaklarına, ya başka bir yerlerde yeniden yaşamlarını sürdüreceklerine inandılar. Teselliyi kimileri çocuk ve torunlarında aradı; kimileri şanla şöhrette ve sözde ölümsüz kalacak isimlerinde.

Milliyetçilik de bu alanda bir din gibi bir rol oynadı ve oynuyor. İlgili araştırmacılar milliyetçiliğe "etnolatri" yani milliliğe (etnik olana) tapınma da demişlerdir. Bir milletle özdeşleşenler o milletin ebediyete kadar süreceğini kabul ederek kendilerinin de ölümsüzlüğünü ararlar. Bu inanç öylesine güçlüdür ki insanlar milletin yaşaması ve çıkarı için yaşamlarını feda ederler. Bu fedakarlık bir paradoksa benzer ama aslında çok doğaldır, çünkü milletin "ilelebet" yaşaması - bu inanca göre - ölümsüzlüğü sağlarken, kendilerin birkaç yıl daha yaşaması ölümsüzlük açısından pek bir şey kazandırmıyor. İnsanların çocuklarını bile vatan için seve seve ölüme yolcu etmeleri, öldüklerinde helal etmeleri, gözlerini kırpmadan millet adına en korkunç cinayetleri işlemelerinin arkasında böylesine köklü ve temel metafizik bir anlayış yatmakta.

Milliyetçiliğin ve milli devletin halkın maddi ve temel çıkarını sağladığı ve koruduğu inancı bir mitostur. Milliyetçiliğin ilk çıktığı dönemde, yani 18inci ve 19uncu yüzyıllarda, veya bazı sömürgelerde millilikle maddi çıkar arasında birebir bir ilişki olmuş olsa da artık milliyetçiliğin dinamikleri çok farklıdır. Bunun kanıtlanması çok kolaydır. Bir milliyetçi kişiye şunu sorun: “Halkın hayat standardını yükselteceğiz, kültürünüzde, dilinizde, dininizde tam özgür olacaksınız; yalnız bayrağınız değişecek, bundan böyle “sizin” değil “bizim” bayrak dalgalanacak; kabul mü?” Böyle bir soru en başta tahrik, hakaret, provokasyon, aşağılama sayılacaktır. Milliyetçilik artık maddi çıkarla değil, temel bazı sembollerle ilişkilendirildiğinden böylesine “pragmatik” bir öneriye evet diyecek milliyetçi bulunamaz. Bu öneriye “kabul” demek ihanet sayılacaktır.

Ama ihanet edilen nedir? Bu sorunun yanıtının izdüşümünü geçenlerde basına yansıyan Murat Karayılan'ın mektubunda bulabiliriz. Mektubunun hemen başında şunu söylüyor: “Biz Kürtler, Mezopotamya'nın en eski halklarından biri olmamıza rağmen, ağır bir sömürgeci asimilasyon politikasıyla bitirilmene eşğine getirilen bir halkız... Bu hususta elde silahın veya başka bir şeyin olup olmaması değil, insanlık açısından ulvi amaçların bulunup bulunmadığına ve taşınan zihniyete bakılarak ölçü koymak daha doğru olacaktır.” Bu söylenenleri sorgulamak ve karşı çıkmak milli paradigma içinde tabudur. İnançlı kimselere dinleri konusunda felsefi sorular sormak nasıl rahatsızlık yaratıyorsa milliyetçiliğin temel varsayımlarını sorgulamak da saygısızlıktır, yasaktır. Bu yasaklara bütün milliyetçiler saygı gösterir; farklı milletlere bağlı milliyetçiler birbirlerine karşı amansız bir savaşa girişebilirler ama bu tür soruları hiç sormazlar.

Örneğin, “bu fani dünyada, her gün onlarca türün bir daha yeryüzünde görünmemek üzere yok olduğu dünyamızda bir milletin “bitirilmesi” (ölmesi) neden böylesine özel bir felaket sayılıyor?” sorusunu düşünün. Tarih içinde isimlerini bile bildiğimiz binlerce “halk” farklı nedenler yüzünden yok oldu. Bu bir doğa yasasıdır. Ama milliyetçiliğin egemen inanç olduğu günümüzde bu soruları sormak ya ütöpik gündem sayılır ya da bir etnik gruba saygısızlık. Oysa milli olayları anlamının en güvenli yolu bu eksen olabilir.

Yukarıdaki alıntıda aidiyet hemen ilk kelimelerden belli oluyor: “Biz”. “Bizlerin” silah kullanması ise “insanlık açısından ulvi amaçların” varlığı ile açıklanıyor ve meşru sayılıyor. “Ulvi”; yani “yüce”, “eşsiz”, “semavi”! Doğuda bu yolda ölenlere şehit, batıda martir diyorlar. Meçhul asker anıtları milli devletlerle başlatıldı ve bu askerlere saygı gerçekten “semavi” boyutlar edindi. Etnik bir mücadele bu eksene oturtulduğunda tartışma da çıkar, hukuk ve maddi yarar temelinde sürdürülemiyor. Hele her iki taraf da kendi “ulvi” mücadelesinde kararlıysa anlaşma zemini de bulunmaz oluyor.

Bütün bunlardan çıkarılacak sonuç bu alanda çözüm önermenin çok zor olduğudur. İlk elde yapılması gereken – ki bu da gerçekten çok zordur – sorunun anlaşılmasıdır. Mücadele elle tutulur bir hak arama operasyonunun çok ötesindedir. Mantıklı bir anayasa, dengeli bir söylem, saygılı bir uygulama tabii ki yararlıdır. Ama milli ve milliyetçi arayışlar günümüzde farklı bir ihtiyaca cevap vermektedir. Milliyetçi paradigmanın içinde mücadele edenleri anlamadan ve hele onlarla özdeşleşmeden olumlu adımlar atılamıyor. Ama milli paradigma gerçek boyutlarıyla anlaşıldığında da bunu benimsemek ve karşı çıkmamak da zor oluyor. Günümüzde millilik böyle bir kısır döngünün içindedir. İyi niyetli olanlar bile olaya nasıl yaklaşacaklarında kararsızlar.

Tarih içinde din savaşları hep olmuştur. Ama yüzyıllar geçince kimin haklı olduğunun sormanın anlamı kalmıyor. Zeus'a inanlar mı, Pan'a inananlar mı haklıydı? Acaba bin yıl sonra insanlar bizi nasıl görecek, nasıl değerlendirecek?

*